

Samtök orkusveitarfélaga

Stofnuð 25. nóvember 2011

www.orkusveitarfelog.is

Skýrsla stjórnar 2020 - 2022

Inngangur

Í þessari ársskýrslu Samtaka orkusveitarfélaga fyrir starfsárin 2020 – 2022 er fjallað um störf stjórnarinnar og farið yfir helstu verkefni á milli aðalfunda þann 5. nóvember 2020 og 11. nóvember 2022.

Skipan stjórnar

Á aðalfundi Samtaka orkusveitarfélaga árið 2020 voru eftirfarandi kjörin í stjórn samtakanna til tveggja ára:

Aðalstjórn:

Arnór Benónýsson, oddviti, Þingeyjarsveit

Ása Valdís Árnadóttir, oddviti, Grímsnes- og Grafningshreppi, formaður

Árni Eiríksson, oddviti, Flóahreppi

Díana Hilmarsdóttir, bæjarfulltrúi, Reykjanesbæ

Einar Kristján Jónsson, sveitarstjóri, Húnavatnshreppi

Grétar Ingi Erlendsson, bæjarfulltrúi, Sveitarfélagið Ölfusi

Kolbrún Ada Gunnarsdóttir, forseti sveitarstjórnar, Norðurþingi

Varastjórn:

Ásta Berghildur Ólafsdóttir, oddviti, Ásahreppi

Gunnþórunn Ingólfisdóttir, sveitarstjórnarfulltrúi, Fljótsdalshreppi

Skarphéðinn Orri Björnsson, varabæjarfulltrúi, Hafnarfjarðarkaupstað

Stefán Bogi Sveinsson, sveitarstjórnarfulltrúi, Múlaþingi

Á tímabilinu óskaði Kolbrún Ada Gunnarsdóttir eftir lausn frá stjórn og fór Gunnþórunn Ingólfisdóttir inn í aðalstjórn í staðinn.

Á tímabilinu hélt stjórnin 10 formlega fundi.

Á fyrsta fundi stjórnar var Einar Kristján Jónsson kjörinn varaformaður og Grétar Ingi Erlendsson kjörinn gjaldkeri samtakanna. Starfsmaður samtakanna var kjörinn ritari samtakanna.

Heimsfaraldur hafði aðeins áhrif á starfsemi stjórnarinnar á þessum tveimur árum og voru fundir stjórnar því oftast haldnir í fjarfundarbúnaði ásamt því að orkufundur 2021 frestaðist um nokkra mánuði.

Aðildarsveitarfélög Samtaka orkusveitarfélaga október 2022

Ásahreppur

Bláskógabyggð

Fjarðabyggð

Fljótshreppur

Flóahreppur

Grindavíkurbær

Grímsnes- og Grafningshreppur

Hafnarfjarðarkaupstaður

Hrunamannahreppur

Húnabyggð

Múlaþing

Norðurþing

Rangárþing ytra

Reykjanesbær

Seltjarnarnesbær

Skeiða- og Gnúpverjahreppur

Sveitarfélagið Ölfus

Þingeyjarsveit

Fyrirkomulag starfseminnar

Samtök orkusveitarfélaga eru með samning við Samband íslenskra sveitarfélaga um bókhald, aðgang að starfsmanni til að sinna verkefnum samtakanna og annað það sem tilheyrir starfsemi þeirra.

Í upphafi starfstímans var Valgerður Freyja Ágústsdóttir, sérfræðingur á hag- og upplýsing sviði starfsmaður samtakanna. Hún lét af störfum fyrir samtökin í upphafi árs 2021 eftir tveggja ára starf fyrir samtökin. Við verkefnum hennar tók Jóhannes Á. Jóhannesson, sérfræðingur á hag- og upplýsing sviði Sambandsins.

Jafnframt hafa lögfræðingarnir Guðjón Bragason og Kristín Ólafsdóttir verið samtökunum innanhandar í verkefnum stjórnar á tímabilinu.

Verkefni stjórnar

Samkvæmt 3. grein samþykktu Samtaka orkusveitarfélaga er tilgangur samtakanna þessi:

- *Að standa vörð um hagsmuni aðildarsveitarfélaga í öllum málum sem tengjast byggingu orkuvera og virkjana, orkunýtingar, fjárhagslegum hagsmunum í þessu sambandi og umhverfismálum.*

- Að taka þátt í mótun reglna um skattlagningu virkjana og orkufyrirtækja ásamt öðrum fjárhagslegum og umhverfislegum atriðum sem tengjast nýtingu orkuauðlinda.
- Að taka þátt í mótun orkustefnu með áherslu á stöðu vatnsafls og jarðvarma sem sjálfbærar orkuframleiðslu.
- Að miðla upplýsingum og reynslu meðal aðildarsveitarfélaga um málaflokkinn.
- Að vinna að hvers konar sameiginlegum hagsmunamálum, s.s. vinnu við gerð laga og reglugerða sem varða orkumál og nýtingu jarðvarma og vatnsafls og stuðla að fræðslu og kynningu á málum sem því tengjast.

Markmið samtakanna er:

- Að arður af nýtingu náttúruauðlinda til raforkuframleiðslu skiptist með sanngjörnum hætti milli þeirra sem eru hagsmunaaðilar við orkuvinnslu. Það eru eigandi auðlindarinnar, orkuframleiðandinn, orkukaupandinn, þjóðin og nærsamfélagið.
- Að sveitarfélög sem ná inn á vatnasvið og varmasvið sem nýtt eru til orkuframleiðslu séu fulltrúar nærsamfélagsins við alla ákvarðanatöku í málaflöknum og þegar kemur að því að fá hlutdeild í arðinum.
- Að öll mannvirki sem tengjast orkuöflun og orkusölu, af hvaða tagi sem þau eru, sem og nýtingarréttindi verði skráð sem fasteignir og beri gjöld sem slíkar.
- Að lög og reglur um innheimtu opinberra gjalda af orkuiðnaðinum verði skýr og í samræmi við það sem gerist og gengur um atvinnustarfsemi og eignir.

Leiðir:

- Gerðar verði breytingar á löggjöf um orkuvinnslu þess efnis að hlutdeild í arði af orkuvinnslu renni til sveitarfélaga á vatna- og varmasvæðum virkjana. Horft verði til norskrar löggjafar sem fyrirmyndar.
- Settir verði í löggjöf gegnsæir mælikvarðar sem skilgreina hvaða sveitarfélög ná til vatna- og varmasvæða virkjana.
- Lögum um fasteignamat verði breytt þannig að skilgreining á hlunnindum sem nýtast til orkuvinnslu verði skýrari, þá einnig virkjanlegar auðlindir á borð við vind og sjávarföll.
- Lögum um skráningu og mat fasteigna verði breytt þannig að orkumannvirki verði ekki undanþegin frá fasteignamati og greiðslu fasteignagjalda til sveitarfélaga. Þetta eigi m.a. við um stíflumannvirki og raflínur. Í lögum verði einnig viðmið um framkvæmd mats á viðkomandi mannvirkjum.
- Samtök orkusveitarfélaga fái til umsagnar allar breytingar á lögum og reglum er varða starfsumhverfi orkufyrirtækja og tilnefni fulltrúa í starfshópa og nefndir innan þessa málaflökks.
- Samtök orkusveitarfélaga standi reglulega, ein og sér eða í samstarfi við aðra, fyrir ráðstefnum og fræðsluerindum um auðlindamál og auðlindanýtingu til að efla umræðu um málefnið.
- Samtök orkusveitarfélaga endurskoða reglulega samþykktir sínar, stefnu og markmið með það fyrir augum að vera lifandi vettvangur og virk samtök í hagsmunagæslu fyrir aðildarsveitarfélög sín.

Stjórn hefur haft tilgang og markmið samtakanna að leiðarljósi við gerð stefnumörkunar og þau verkefni sem unnin hafa verið síðustu tvö ár.

Stefnumörkun stjórnar 2020 – 2022

Á fyrsta fundi nýrrar stjórnar var gildandi stefnumörkun yfirfarin, hún tók nokkrum breytingum og var hún að lokum staðfest af stjórn 12. mars 2021. Tilgangur stefnumörkunar stjórnar er í grófum dráttum sá að gera aðgerðaráætlun fyrir starfstíma stjórnar til að vinna að tilgangi og markmiðum samtakanna. Engu að síður hefur stjórn og þar með samtökin staðið á tímamótum í þeirri miklu umræðu og hröðu þróun sem hefur átt sér stað í orkumálum undanfarin misseri.

Stjórn ákvað í ljósi þess að ráða verkefnastjóra til að aðstoða samtökin í að vinna að heildstæðri stefnumörkun, en farið verður nánar inn á það verkefni síðar í skýrslunni. Jafnframt er lagt til í endurskoðuðum samþykktum að framvegis verði rætt um starfsáætlun stjórnar í stað stefnumörkunar.

Kvörtun til ESA vegna undanþágu orkufyrirtækja frá skattlagningu

Á undanförunum árum hefur Stefán Bogi Sveinsson, fyrrum formaður og einn af stofnendum Samtaka orkusveitarfélaga, setið fyrir hönd samtakanna í tveimur starfshópum um skattlagningu orkumannvirkja þar sem starfshópunum var falið að finna leiðir til skattlagningar á mannvirki til að framleiða og flytja raforku. Á fyrst fundi nýrrar stjórnar fór Stefán yfir vinnuna sem hafði verið í gangi.

Þann 13. nóvember 2020 var sameiginlegu álitum Sambands íslenskra sveitarfélaga og Samtaka orkusveitarfélaga skilað inn til þáverandi Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytis. Þar var lýst yfir vonbrigðum um að þetta væri í annað sinn á fáum árum sem starfshópi mistekst að komast að sameiginlegri niðurstöðu um leiðir til þess að tryggja sveitarfélögunum sanngjarnar tekjur af orkuframleiðslu og -flutningi. Í kjölfarið ákvað stjórn Samtaka orkusveitarfélaga senda inn kvörtun til ESA og fékk Sókn lögmannsstofu til að vinna málið.

Þann 12. maí 2021 var send formleg kvörtun til ESA vegna skattaívilnunar til raforkufyrirtækja. Þann 18. maí sama ár barst svar frá ESA þar sem gefið var færi á að gefa nánari skýringar og var því svarað í júní. Í september 2021 barst svar bréf frá ESA þar sem tilkynnt var um að gert sé ráð fyrir frekari viðbrögðum vegna málsins innan næstu 12 mánaða. Ekki hefur borist neitt erindi frá ESA en verið er að skoða næstu skref.

Orkufundur 2021

Samkvæmt samþykktum Samtaka orkusveitarfélaga skal halda orkufund árið sem ekki er aðalfundur. Orkufundur 2021 var upphaflega áætlaður sem staðarfundur þann 28. maí 2021 í Ráðhúsi Ölfuss undir yfirskriftinni Orka og matvælaframleiðsla en var síðan frestað. Orkufundurinn var að lokum haldinn 14. janúar 2022 í gegnum fjarfundarbúnað og tókst vel til. Rætt var um að hafa áframhald af honum en þess í stað hefur verið lagt til í endurskoðun samþykpta samtakanna að haldinn verði orkufundur árlega þar sem boðið verður upp á fræðslu og kynningar í takt við tilgang og markmið samtakanna.

Hægt er að horfa á orkufund 2021 og aðra eldri viðburði inn á heimasíðu samtakanna www.orkusveitarfelog.is

Grænbók um orkumál

Í febrúar 2022 voru fulltrúar landshlutasamtaka sveitarfélaga, Sambands íslenskra sveitarfélaga og Samtaka orkusveitarfélaga boðaðir til fjarfundar með starfshópi um Grænbók um orkumál. Skýrsla starfshópsins kom síðan út í mars 2022.

Starfshópar

Í febrúar 2022 skipaði stjórn samtakanna tvo starfshópa sem samanstóðu af stjórnarmönnum. Annar starfshópurinn fékk það verkefni að endurskoða samþykktir samtakanna og hinn hópurinn fékk það verkefni að vinna starfsáætlun, yfirfara stefnumörkun samtakanna og undirbúa kynningu á hlutverki og áherslum samtakanna.

1. Starfshópur um samþykktir

Starfshópurinn skipuðu Einar Kristján Jónsson, Gunnþórunn Ingólfssdóttir, Grétar Ingi Erlendsson, Skarphéðinn Orri Björnsson og Ása Valdís Árnadóttir. Kristín Ólafsdóttir lögfræðingur sambandsins var starfshópnum til aðstoðar. Hópurinn fundaði tvisvar sinnum í mars.

Fyrir aðalfundinn 2022 liggja tillögur að endurskoðum samþykktum frá hópnum sem stjórn hefur samþykkt að vísa til aðalfundar.

2. Starfshópur um starfsáætlun, yfirferð stefnumörkunar og kynning

Starfshópurinn skipuðu Arnór Benónýsson, Ása Valdís Árnadóttir, Árni Eiríksson, Ásta Berghildur Ólafsdóttir, Díana Hilmarsdóttir og Stefán Bogi Sveinsson. Hópnum var ætlað stórt verkefni; að vinna starfsáætlun, yfirfara stefnumörkun samtakanna og undirbúa kynningu á hlutverki og áherslum samtakanna. Hópurinn fundaði fjórum sinnum í mars, apríl og maí. Starfshópurinn kom með þá hugmynd að ráða verkefnastjóra tímabundið til að setja saman eins konar grænbók/stefnumörkun um stefnu samtakanna, sýn á skattlagningu og fleira.

Niðurstaða hópsins var því að leggja til að ráða verkefnastjóra vegna stefnumótunar fyrir samtökin. Stjórn samþykkti í september að fara í samstarf við ráðgjafafyrirtækið KPMG um stefnumótun Samtaka orkusveitarfélaga og verður stutt kynning á verkefninu á aðalfundi samtakanna 2022. Markmiðið er að greina núverandi stöðu og fyrri aðgerðir og að samtökin setji fram skýra sýn og markmið til framtíðar.

KPMG og stefnumótun Samtaka orkusveitarfélaga

Stjórn Samtaka orkusveitarfélaga ákvað í september 2022 að ráða ráðgjafafyrirtækið KPMG til að vinna að stefnumótun samtakanna. KPMG tekur að sér verkefnisstjórn í samstarfi við stjórn og aðstoðar Samtök orkusveitarfélaga við verkferlið, allt frá greiningu, viðtölum, stýringu vinnufunda við að uppgötva, skilgreina og móta stefnu yfir í aðgerðaáætlun, samantekt og kynningu. Bæði fráfarandi og verðandi stjórn munu koma að vinnunni. Áætlað er að þessari vinnu ljúki öðru hvoru megin við áramótin.

Við vinnuna framundan er vert að hafa í huga að á landsþingi Sambands íslenskra sveitarfélaga sem haldið var 28.-30. september 2022 var stefnumörkun sambandsins fyrir árin 2023-2026 til umfjöllunar. Endanleg stefnumörkun, sem byggir á umfjöllun í fjórum umræðuhópum á landsþingi, mun liggja fyrir eftir fund stjórnar sambandsins sem haldinn verður 25. nóvember.

Að loknu landsþingi liggja fyrir ýmsar tillögur um áherslur í orkumálum sem taka mið af þróun sem hefur orðið í orkumálum á undanförunum árum ásamt aukinni umræðu og þekkingu á sveitarstjórnarstigi um áhrif loftslagsbreytinga. Stjórnin væntir þess að áherslur í stefnumörkun sambandsins verði gagnlegar til hliðsjónar í stefnumótunarvinnu Samtaka orkusveitarfélaga.

Eftirfarandi tillögur mætti m.a. hafa í huga:

- Í stefnumörkun stjórnvalda í raforkumálum verði áfram lögð rík áhersla á náttúruvernd en einnig verði lagt mat á samfélagsleg og efnahagsleg áhrif virkjana ásamt þörf fyrir raforkuöryggi um allt land.
- Sambandið beiti sér fyrir því að ferlið við gerð og samþykkt rammaáætlunar verði tekið til gagngerrar endurskoðunar.
- Mótun verði stefna og lagaumhverfi um uppbyggingu og starfsemi vindorkuvera.
- Sambandið leggur áherslu á að fasteignaskattar séu greiddir af öllum fasteignum.

Fyrirkomulag vindorkunýtingar - samskipti við starfshóp ráðuneytis

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra skipaði haustið 2022 starfshóp til að móta tillögur um fyrirkomulag vindorkunýtingar. Stjórn hefur haft aðkomu að málinu m.a. í gegnum Guðjón Bragason lögmann sambandsins og hefur formaður Samtaka orkusveitarfélaga setið vinnufundi starfshópsins með Guðjóni. Þessi vinna er enn í gangi.

Lokaorð

Við lok starfstímabilsins er rétt að koma á framfæri þökkum til allra þeirra sem setið hafa í stjórninni, starfsfólks Samtaka orkusveitarfélaga, samstarfsfólks hjá Sambandi íslenskra sveitarfélaga og allra þeirra sem lagt hafa hönd á plóg í starfsemi samtakanna á liðnum árum.

Það er ósk fráfarandi stjórnar að stefnumótunarvinnan með KPMG færi samtökin nær markmiðum sínum og hjálpi til við að standa vörð um hagsmuni aðildarsveitarfélaga sinna. Á þessum miklu umbótartímum þýðir ekkert annað fyrir aðildarsveitarfélög Samtaka orkusveitarfélaga en að horfa fram á veginn, hafa skýra sýn og láta ekkert tengt orkumálum framhjá sér fara.

F.h stjórnar Samtaka orkusveitarfélaga 2020-2022,
Ása Valdís Árnadóttir
formaður

